

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM BECERİ DÜZEYLERİ THE COMMUNICATION SKILL LEVEL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TEACHER CANDIDATES

İdris Yılmaz

Zafer Çimen

ÖZET

Bu araştırma, Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarının, çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2006–2007 öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünden 196 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada, Korkut (1996) tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, ikili verilere ilişkin karşılaştırmalarda t testi ve çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki ilişki ve farklarda .05 önem düzeyi dikkate alınmıştır.

Araştırma sonucunda Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının iletişim beceri algıları yüksek ($X=75.30$) bulunmuştur. Ayrıca, en düşük eğitim düzeyine sahip (okuryazar) babaların çocuklarının dışında, iletişim becerisi algılarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, İletişim Becerisi, Beden Eğitimi, Öğretmen Adayı

ABSTRACT

This research is find out the physieal education and sport candidate teachers' perceptions on communication capability due to some variables. In this sstudy Ahi Evran University School of Physical Education and Sports, Physical Education and Sport Teachers Department students (196) were used as a sample.

"The Communication Skill Evaluation Measure Ment Scale", which was developed by Korkut (1996) was used in this research. In the statistical analysis mean, standart deviation, t test and in the multiple comparisons one sided variance analysis (ANOVA) were used. In examining the relationship and differences between groups .05 importance level was taken into consideration.

According to study, it was figured out that; the level of the physical education and sport candidate teachers' perceptions on communication skill is high ($X=73.30$). More over, except from the samples whose fathers are lower educational level, perceptions on the communication skill was not differentiate statistically.

Key Words: Communication, Communication Skill, Physical Education, Teacher Candidate

¹ Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

² Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

GİRİŞ

Latince ‘‘communis’’ sözcüğünden türemiş olan ve ‘‘iletişim’’ sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan ‘‘communication’’ kelimesi anlam olarak bir ortaklığı, birlikteliği ve toplumsallaşmayı ifade eder³⁴. Dilimizde ise iletişim, haberleşme veya bildirişim kelimeleriyle de tanımlanan iletişim⁴, insanların kolektif olarak toplumsal gerçekliği yaratıp düzenledikleri süreç; bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin, simgeler kullanılarak iletilmesi; katılanların bilgi üretip, karşılıklı anlamaya ulaşmak amacıyla bu bilgiyi birbirleriyle paylaşma süreci; bilgi ve düşüncelerin herkes tarafından aynı biçimde ve aynı değerle anlaşılır olması veya anlaşılır duruma getirilmesi, paylaşılması ve karşılıklı etkinin sağlanması olarak tanımlanmaktadır²⁵.

Bu haliyle, insan hayatını kolaylaştıran ve toplumsallaşma sürecinde oldukça etkili işlevlere sahip olduğu söylenebilen iletişim, temelde bireyin bilgiye ulaşması ve çevre ile uyumlu ilişkiler kurabilmesini sağlar. Ayrıca, yeterli ve doğru bilgiye ulaşma ile yakından ilişkili olması nedeniyle karar verme süreci için de önemlidir. Bunun yanında, iletişimin diğer işlevlerinden biri olan ikna etmede hedef kişinin istek, düşünce ve tutumlarının aksi yönünde bir değişim göstermesi iken, etkilemede karşı tarafın istek ve tutumlarına aykırı düşmeyen bir değişim amaçlanır. İletişimin diğer bir işlevi öğreticiliktir. Çünkü, genel manada bakıldığında öğrenme de bir iletişim sürecidir. Toplum yapısı içerisinde kişilerin bir arada bulunması ve ilişkilerin devamını sağlayan birleştirilicilik de iletişimin bir diğer önemli işlevidir¹⁷. Kısaca özetlenirse iletişim, insan ve toplum için oldukça önemli fonksiyonlar üstlenmektedir. Çünkü iletişimin sağlıklı şekilde sürmesi bireysel ve toplumsal temelde olumlu sonuçlar yaratırken, sağlıklı şekilde kurulamayan iletişim, her iki düzeyde de olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

İletişim sürecinde yer alan öğeler değerlendirildiğinde bireylerin etkili bir iletişim gerçekleştirmesi değişik unsurlara bağlıdır. Bunlar; iletişim becerisi, bireylerin tutumu, iletişim kurulan konuya ilişkin bilgi ve deneyim ve toplumsal ve kültürel etmenler⁴ olarak sıralanabilir. Bu öğelerin eksikliği, kişilerarası iletişimin sağlıklı olmamasına ve çatışmaların doğmasına neden olmaktadır. Dökmen’e¹¹ göre iletişim çatışmalarının nedenleri ‘‘başlangıç faktörü’’ olarak isimlendirdiği on bir maddede saklıdır bunlar; iletişimde bulunan kişilerin bilişsel, algısal, duygusal, bilinçdışı süreçleri, kişisel ihtiyaçları, iletişim becerisi, kişisel unsurlar, kültürel faktörler, roller, sosyal ve fiziksel çevre ve mesajın niteliğidir.

Bu maddeler içinde yer alan ve ‘‘sağlıklı bir iletişim kurma’’, iletişim çatışmalarını yok etme veya azaltmada iletişim becerisi içinde önemli bir yere sahiptir. İletişim becerisi bütünsel olarak ele alınabildiği gibi farklı yönleriyle de ele alınmakta ve alt boyutlarına ilişkin farklı sınıflamalar yapılmaktadır. Ceyhan⁶, etkili iletişim için gerekli becerileri; ‘‘karşılıklı konuşmada cevap verme ve verilen cevapta konuşmacının duygu ve düşüncelerini yansıtmaya, yönlendirici olmayan açık sorular sorma, sözel olmayan ipuçlarının kodlarını çözme, mesajlara doğru cevaplar verme, dinlemeye istekli olma, göz teması kurma, anlamaya çalışma, doğru geribildirim verme, ‘‘ben’’ mesajlarıyla cevap verme, kendini açma, empatik anlayış, eleştirilere olumlu cevap verme, girişken davranışlar, çatışmaları yöneterek problemleri uygun şekillerde çözme ve koşulsuz kabul’’ olarak sıralamaktadır.

Bir başka sınıflama ise iletişimin sözlü veya sözsüz olması temeline dayanır. Sözlü iletişim becerileri, dil ve dil ötesi iletişimin etkili kullanımıyla ilgili becerilerdir. İletişimin dile ilişkin becerileri olarak değerlendirilen sözlü iletişim, iyi söyleyiş, sözcük zenginliği, iyi cümle kurma, uyumlu söz dizimi, gerekli ve uygun sözcüklerin seçimi gibi konuları kapsamaktadır¹⁷. Etkili bir sözlü iletişim için dikkat edilmesi gereken özellikler; “iletişimde karşılıklı olarak paylaşım ve katılımı sağlamak için ileti (mesaj) gönderen kişinin alıcı tepkilerini ölçmesi, anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmesi; ayrıca konuşmayı devam ettirmek, sağlıklı ve etkili bir şekilde ilerlemesini sağlamak için karşı tarafın sözünün kesilmemesi; açık uçlu sorular, kapalı uçlu sorular ve araştırmacı sorular gibi etkili soru sorma olarak sıralanabilir”^{17,32}. Sözsüz iletişimde ise beden duruşu, yüz ifadeleri ve göz teması, el-kol hareketleri (jestler), mesafe-kişisel mekân ve giyim ile ilgili iletiler söz konusudur. Tüm bunların doğru ve etkili şekilde anlamlandırılması ve kullanımı, sözsüz iletişimle ilgili beceriler gerektirir. Sözel olmayan duygusal mesajlara ilişkin beceriler, kodlama ve kod çözme açısından, başka bir anlatımla ifade etme ve yorumlama açısından ayrı değerlendirilebilmektedir¹.

Diğer bir sınıflamada ise iletişim becerileri, etkili dinleme ve etkili tepki verme ana başlıkları altında toplanmaktadır. İletişimin ilk basamağı olan dinleme, edilgen dinleme ve etkin dinleme olarak ikiye ayrılmaktadır. Edilgen dinlemede kişi genelde sessiz kalmakta, “hı-hı”, “evet”, “anlıyorum” gibi kabul tepkileri ve “kapı aralayıcıları” olarak isimlendirilen cesaretlendirici sözler kullanabilmektedir. Fakat, bu dinleme şekli, kişinin karşısındakini tam olarak anladığını göstermeyebilir. Etkin dinleme, karşıdaki kişiden gelen iletiye sözlü tepki verme becerisini içermektedir. Bu dinleme biçiminde kişi, iletiyi alır, anlar, çözümler yapar ve geri iletir. Etkili geribildirim kullanılması etkin dinlemede kilit rol oynar. Çünkü bu yolla alıcı, söylenenleri anladığını ifade eden, anladığının doğruluğunu sınavan, özetleyen, sözel ve sözel olmayan ipuçlarının değerlendirildiğini, kendi sözcükleriyle ifade eder. Bu haliyle etkin dinleme, çaba ve yoğunlaşma gerektirmesinin yanı sıra, dikkatle dinlemeyi ve geribildirimi içermesiyle, kabul edildiğini belirten, doğru anlaşıldığını ortaya koyan, empati gösteren ve açılımı yüreklendiren bir dinleme biçimidir. Başarılı bir etkin dinleme için iletinin doğru anlaşılması ve saklanması, konuşan kişi için, öneminin fark edilmesi, sözel ve sözel olmayan ipuçlarının yanıtlanması ve anlama çabasının ve yoğunlaşmanın karşı tarafa gösterilmesi önemlidir²⁴. Alıcının verdiği geribildirimle ilgili olan etkili tepki verme, karşılıklı iletişim halinde olan kişilerin dinleme davranışları; “anlatanın sözlerini ve duygularını uygun biçimde yansıtmaya, sorular sormaya, özetlemeye yapma ve başka sözcüklerle tepki verme”²⁰ gibi iletişimin etkili olmasını sağlayan becerilerden oluşmaktadır.

İletişim sürecinde bir aracın kullanımı söz konusu olduğunda, uygun aracın seçimi, buna uygun şekilde iletinin kodlanması, iletilerin yapısına dikkat edilmesinin de iletişim becerileriyle ilgili konular arasında yer aldığı dile getirilmekte³² ve ilgili araştırmalarda iletişim becerileri değişik yönleriyle, psikolojinin farklı alt alanlarıyla bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Sosyal psikoloji bağlamında incelendiğinde araştırmaların belli konu başlıklarında toplandığı ve bunlardan bir bölümünün iletişim becerileri eğitiminin etkilerini araştırmaya yönelik olduğu söylenebilir.

Bu noktadan hareketle, genel anlamda bir iletişim süreci olarak algılanabilecek “öğretme süreci”nin başarılı olması, öğretmenlerin iletişim becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle öğretmenler bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için toplumu geliştirecek niteliklere sahip ve toplumla uyum içinde yaşayan bireylerin yetiştirilmesinin önemli bir parçası olarak yalnızca bilgi aktaran değil, çeşitli dinamikleri etkili şekilde kaynaştırabilen bir iletişim yöneticisi olarak da algılanmalıdır²⁹. Çünkü, öğretmenin iletişim beceri yetenekleri ile doğrudan ilişkili olan Sınıf-içi iletişimin niteliği, öğrencilerin kişilik gelişimleri ve başarılarını etkileyen önemli bir unsurdur. Öyle ki, iletişim süreçleri ile ilgili araştırmalar¹² güvenilir olan kaynakların ikna etme güçlerinin, az güvenilir olanlara nazaran daha yüksek olduğunu ortaya koyarken, yüksek güvenilirliği olan kaynakların özellikleri, bilgili, ilgi çekici, inanılır, iyi anlaşabilen, esprili ve dengeli olarak belirtilmiştir. Kuşkusuz bu özelliklerin her insanda bulunması istenir olmasına karşın öncelikle öğretmenlerin güvenilir bir kaynak olmasının bir zorunluluk olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken iletişim becerileri üzerine yapılan araştırmalarda, eğitimcilerden ve öğrencilerden bir sıralama yapması istendiğinde, eğitimcilerin genel olarak sınıf-içi akademik süreçleri temel aldıkları görülürken; öğrencilerin günlük iletişim süreçlerinde ağırlık kazanan özellikleri öne çıkardıkları belirlenmiştir^{15,16}. Bu araştırmalardan birinde, Hacettepe Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’nda okuyan ve tesadüfî yöntemle seçilen 80 öğretmen adayı ve 8 öğretim elemanından, sınıf-içi iletişimin anlamlı olması için öğretmenin taşıması gerekli nitelikleri önem sırasına göre yazmaları istenmiştir. Öğretim elemanları, sınıf-içi iletişime dayalı olarak öğretmenlerin ‘alan bilgisine sahip olma, dili açık ve anlaşılır biçimde kullanma, demokratik olma, uygun cümleler kurma, iletişimi destekleyici fiziksel ortamlar oluşturma’ gibi özellikleri sıralarken, öğretmen adayları ‘güler yüzlü olma, empati becerisine sahip olma, sevgi, beden dilini etkili kullanma, hoş görülü davranma, iletişime istekli olma, mesleği sevme, öğrenciye saygı duyma, dili etkili kullanma’ gibi özellikleri ilk sıralarda belirtmişlerdir¹⁵.

Benzer şekilde yapılan bir araştırmaya göre, eğitim sürecinde “öğretmen yakınlığı”, öğretimde önemli bir iletişim değişkeni olarak görülmekte ve aynı zamanda olumlu öğretmen davranışlarının öğrencileri güdülediği belirtilmektedir⁷. Klinzing ve Jackson¹⁹, öğretmenlerin sözel olmayan davranışlarının kendi beklenti ve tutumlarını belirttiğini, sınıf etkileşimini düzenlediğini, içeriği örneklendirerek veya yapılandırarak öğrencilerin sözel malzemeyi anlamalarını kolaylaştırdığını belirlemişlerdir. Frymier¹⁴, sözel olmayan davranışlar olarak gülümsemenin, vücut duruşunun rahat olmasının, çeşitli jest ve mimiklerin, öğrencilerin öğrenmesini arttırmada, birincil derecede öneme sahip olduğunu, derste anlatılan konunun ise ikinci sırada yer aldığını belirtmiştir. Timothy ve arkadaşları³¹, yaptıkları araştırmada öğrencilerin “duyusal öğrenmeleri” ile öğretmenlerin yakınlığı ve kullandıkları davranış teknikleri arasında olumlu bir ilişki bulmuştur. Özetlenen bu çalışmalar, eğitim ve öğretim sürecinin etkililiğini belirleyen en önemli unsurlarından birisinin “etkili iletişim becerileri” olduğunu vurgular niteliktedir.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, hizmet öncesi eğitimlerinde, ölçütlerin yetersizliği ve ölçütler düzeyinde eğitim almamaları mesleğe başladıklarında birçok sorunla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Öğretmenlerin bu sorunlarla baş

edebilmelerinde, algılama biçimlerinin, performanslarını etkileyen bireysel farklılıklarının ve kişilik özelliklerinin önemi büyüktür¹⁵. Buna göre, öğrenme-öğretme ortamlarının genel olarak bir iletişim ortamı olduğu ve öğretmenlerin, öğrencilerinin dışında okul ve çevre ile iletişimin mesleki davranışlarını etkilediği düşünülürse, öğretmenlerin iletişim becerilerinin, mesleki sorunları çözmeye ve başarılı olmada etkili olacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bireylerin iletişim algılarının yüksek olmasının, iletişim becerilerine yönelik performanslarını olumlu yönde etkileyeceği; iletişim becerisi gelişmiş öğretmenlerin sorunları daha yapıcı biçimde çözeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, diğer branş öğretmenleriyle kıyaslandığında her türlü iletişim aracının hem sınıf içi hem de sınıf dışı etkinliklerde etkili bir şekilde kullanması gereken beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının iletişim beceri düzeylerinin belirlenmesi ve yaş, cinsiyet, sınıf, sporla uğraşma düzeyi ve ebeveynlerinin eğitim seviyesi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığını belirlemektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerini belirlemeyi amaçlayan betimsel bir araştırmadır.

Araştırmaya, 2006–2007 Öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 113'ü erkek ve 83'ü bayan olmak üzere toplam 196 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada iki bölümden oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerini ölçmek amacıyla bireylerin ilişkilerinde nasıl olduklarını düşünerek yanıtlayabilecekleri beşli likert tipinde 25 ifadeden oluşan Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği" (İBDÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin, Korkut (1996) tarafından 58 üniversite öğrencisi ve 61 yetişkin ile yapılan güvenilirlik çalışmasında İBDÖ'nin testin tekrarı güvenilirlik katsayısını 0.78 ve Cronbach Alfa katsayısını 0.86 olarak bulmuştur²⁰. Bu çalışma için tekrarlanan güvenilirlik çalışması sonucunda ise (n=115) ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur. Bu durum geçerlik ve güvenilirliği yapılmış olan ölçeğin başka bir alanda, bireylerin iletişimi becerilerini algılama düzeyini belirlemede veri toplama aracı olarak kullanılabilir olduğunu göstermektedir.

Ölçek maddeleri hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanmakta ve ölçekten elde edilen puanların fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde algıladıkları anlamına gelmektedir²⁰. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 0'dır. Puanın yüksekliği bireyin kendini iletişim becerileri konusunda başarılı algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir.

Araştırmanın amacı çerçevesinde elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri için cinsiyet, yaş, sınıf, sporla uğraşma düzeyi ve ebeveynlerin eğitim seviyesi değişkenlerine göre belirlenen iletişim beceri puanlarına ilişkin ikili karşılaştırmalarda ilişkisiz t testi ve çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans

analizi (ANOVA) yapılmıştır. Çoklu değişkenlerdeki farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın amacı çerçevesinde cinsiyet, yaş, sınıf, anne ve babanın eğitim seviyesi ile sporla uğraşma düzeyi değişkenlerine göre elde edilen bulgular aşağıda sırasıyla verilmiştir.

“Cinsiyet değişkeni”ne göre öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarına bakıldığında bayanlarının $\bar{X}=75.37$; erkeklerin $\bar{X}=75.23$ olduğu ve puanların istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$t_{(194)}=070$; $p>,05$]. (Tablo1,2)

Öğretmen adaylarının “yaş değişkeni”ne göre iletişim becerisi algıları incelendiğinde, en yüksek ortalama değer 21–23 yaş grubuna ($\bar{X}=76.89$) ve en düşük ortalama değer 18–20 yaş grubuna ($\bar{X}=73.52$) ait olduğu belirlenmiş ve yaş grupları arasındaki puan farklılıklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür [$F_{(2-193)}=1.284$; $p>,05$]. (Tablo1,3)

İletişim beceri algıları “sınıf düzeyi”ne göre incelendiğinde sırasıyla 4.sınıf ($\bar{X}=78.02$), 1.sınıf ($\bar{X}=75.39$), 2.sınıf ($\bar{X}=75.05$) ve 3.sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=73.03$) puan aldığı ve varyans analizi sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür [$F_{(3-192)}=1.067$; $p>,05$]. (Tablo1,3)

“Anne eğitim düzeyi”nin öğretmen adaylarının iletişim beceri algılarını farklılaştırıp farklılaşmadığı görülürken [$F_{(4-191)}=1.020$; $p>,05$], “baba eğitim düzeyi”ne göre iletişim beceri algılarının anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür [$F_{(4-191)}=3.917$; $p<,05$]. (Tablo 3)

“Sporla uğraşma düzeyi”ne göre öğretmen adaylarının iletişim beceri algılarına bakıldığında anlamlı farklılık görülmemiştir [$F_{(3-192)}=1.046$; $p>,05$]. (Tablo 3)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesini amaçlayan çalışmada elde edilen bulgular aşağıda tartışılmıştır.

Öğretmen adaylarının iletişim beceri algıları puan ortalaması $\bar{X}=75.30$ bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 100 olduğu ve bu değer 3=sıklıkla ve 4=her zaman seçeneği arasına düştüğü göz önüne alındığında öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin iyi düzeyde olduğunu söylenebilir. Kişinin bir davranışı yapabileceğine dair kendine olan inancı ve yaptığı davranışın sonucunun başarılı olabilmesi ile ilgili beklentileri kişinin davranışı yapmasında etkilidir. Yapılacak davranışın sonucu önemli olsa da, kişinin bu davranışı yapabilirliğine ilişkin inancı daha da önemlidir²³. Bu sonuçlara göre, öğretmen adaylarının algılarının, meslek yaşantılarını olumlu yönde etkileyecek ölçüde yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, aynı ölçekle, farklı branşlardaki öğretmenlerin iletişim beceri düzeylerinin benzer seviyelerde olması elde edilen araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir^{2,5,21,26,30,33}.

Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarına bakıldığında bayanlarının $\bar{X}=75.37$; erkeklerin $\bar{X}=75,23$ olduğu ve puanların istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$t_{(194)}=070$; $p>,05$]. Cinsiyet farklılığı toplumların sahip oldukları çeşitli din ve kültürel baskı, sınırlandırmalar sonucu özellikle geleneksel toplumlarda önemli bir iletişim engeli olabilmektedir¹. Literatürdeki ilgili araştırmalara bakıldığında cinsiyet değişkeninin iletişim becerilerini etkiliği görülmektedir^{5,13,22,26,33}. Fakat, çalışma kapsamındaki öğretmen adaylarının iletişim beceri algıları yüksek ve farklılaşma yoktur. Bu olumlu ve istendik sonucun, önemli bir sosyalleşme aracı olan spor ve sportif etkinliklerinin sürekli yüksek düzeyde iletişim becerisi gerektirmesinden kaynaklandığını akla getirmektedir. Cinsiyet dikkate alındığında fiziksel farklılıkların varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, cinsiyete dayalı bu farklar iletişim süreçlerinde mesaj düzenleme yetileri veya kodlanan mesajı çözebilme yetileri açısından bir farklılık yaratmamaktadır. Çünkü, bu güne kadar insanların zekâları ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark bulunan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada, mesajlarını etkili olarak düzenleme uğraşısı içinde olan her öğretmen, mesajlarında cinsiyet ayırımı yaratabilecek açıklama, örnekleme ve sorgulamalardan uzak durarak cinsiyete dayalı dengeli bir çizgi oluşturmalıdır¹².

Öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre iletişim becerisi algıları incelendiğinde, en yüksek ortalama değer 21–23 yaş grubuna ($\bar{X}=76.89$) ve en düşük ortalama değer 18–20 yaş grubuna ($\bar{X}=73.52$) ait olduğu belirlenmiştir. Bu durumda yaş arttıkça iletişim becerisi algısının azda olsa arttığını göstermesine karşın, yaş grupları arasındaki puan farklılığı istatistiksel olarak anlamlı değildir [$F_{(2-193)}=1.284$; $p>,05$]. İletişim beceri algıları sınıf düzeyine göre incelendiğinde sırasıyla 4.sınıf ($\bar{X}=78.02$), 1.sınıf ($\bar{X}=75.39$), 2.sınıf ($\bar{X}=75.05$) ve 3.sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=73.03$) puan aldığı ve varyans analizi sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür [$F_{(3-192)}=1.067$; $p>,05$]. Bu sonuçların yaş değişkenine göre elde edilen bulgularla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Tepeköylü’de³⁰ beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerisi algılarını incelediği çalışmada yaş ve sınıf düzeyine göre öğrencilerin iletişim becerisi algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Korkut’un²¹ eğitim fakültesi öğrencileri üzerindeki çalışmada da sınıf düzeylerine göre, iletişim beceri algılarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırmadaki bulgular, literatürdeki bu araştırmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

“Anne eğitim düzeyi”nin öğretmen adaylarının iletişim beceri algılarını farklılaştırmadığı görülürken [$F_{(4-191)}=1.020$; $p>,05$], “baba eğitim düzeyi”ne göre iletişim beceri algılarının anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir [$F_{(4-191)}=3.917$; $p<,05$]. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre farkın en düşük eğitim seviyesine sahip (okuryazar) babalar ($\bar{X}=66.41$) ile ilkokul ($\bar{X}=78.12$), ortaokul ($\bar{X}=79.77$), lise ($\bar{X}=79.09$) ve üniversite ($\bar{X}=73.15$) mezunu babalardan kaynaklandığı görülmüştür. Bu sonuç doğal olmakla birlikte birçok araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir^{18,27}. Annenin eğitim düzeyi Korkut’un²⁰ lise öğrencilerinin iletişim becerilerini düzeylerini belirlediği çalışmada anlamlı fark oluşturduğu,

Tepeköylü'nün³⁰, beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerini algılamada anlamlı fark oluşturmadığı bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmada elde edilen sonuçla tutarlılık göstermekle birlikte literatürdeki diğer bazı araştırma sonuçlarına bakıldığında “anne eğitim seviyesi”nin iletişim becerilerinin farklılaşmasında önemli bir unsur olduğu görülmekte^{13,18,27} ve genel kanı eğitim seviyesi yüksek annelerin, çocuklarının duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine izin vererek onların kişiler arası iletişim becerilerine sahip olmalarında ve sürdürmelerinde etkili oldukları yönündedir. Fakat, araştırma kapsamındaki öğrencilerin spor ve sportif etkinliklerle yakından ilgilenmeleri ve aldıkları eğitimin annenin eğitim seviyesinden kaynaklanabilecek farklılıkları en aza indirdiği söylenebilir. Bunun yanında, “anne eğitim seviyesi” düşük olsa da günümüz şartlarında teknoloji, basın ve yayın araçları yardımıyla annenin tutum ve davranışlarında gelişme ve değişmelerin olabileceği de unutulmamalıdır. Eğitim seviyesi düşük babanın çocuklarının iletişim beceri düzeylerinin düşük olması bu ailelerde genelde annenin ev hanımı olduğu ve sadece babanın gelirin dayalı bir hayat sürmeleri nedeniyle bu çocukların toplumsal yaşamın birçok alanından mahrum kaldıkları için iletişim beceri puanlarının diğer gruplara göre düşük olduğu, ancak spor ve spor etkinliklerinin içinde olmaları nedeniyle yine de istedik seviyelere yakın oldukları söylenebilir.

“Sporla uğraşma düzeyi”ne göre öğretmen adaylarının iletişim beceri algılarına bakıldığında anlamlı farklılık görülmemiştir [$F_{(3-192)}=1.046$; $p>.05$]. Coopers ve Ogilvie⁹, sporcuların sporcu olmayanlara göre daha atılgan, cesur, sempatik, sosyal ilişkilerde daha girişken, benlik saygısı yüksek, iddialı, kendine daha güvenli ve dışa dönük olduklarını bulmuşlardır. Avşar³, beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerini betimlediği araştırmasında, beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal ortamlarda uygun hareket edebilen, kendine güveni yüksek, diğer bireylerin duygusal imalarını doğru ve tam olarak yorumlayabilen, başkalarının duygusal durumlarını empatik olarak ifade edebilen ve cana yakın bireyler olarak tanımlamıştır. Bu araştırma sonuçlarına dayanarak elde edilen çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen adaylarının tamamına yakının profesyonel, amatör, öğrenci ve rekreatif amaçlı aktif olarak spor yaptığı göz önüne alındığında iletişim becerisi algılarının yüksek olması ve istatistiksel olarak farklılaşmaması doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, en düşük eğitim düzeyine sahip (okuryazar) babaların çocuklarının dışında, iletişim becerisi algılarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. İletişim becerisi gelişmiş kişiler, hayatlarında karşılaştıkları sorunlarla daha sağlıklı başa çıkabilmekte, doyurucu ilişkiler geliştirebilmekte ve iş hayatlarında daha başarılı olduğu göz önüne alındığında, araştırma sonuçları beden eğitimi öğretmen adayları için sevindiricidir. Fakat, iletişim becerisi algılarının yüksek olması bu değişkenin geliştirilmeyeceği anlamı taşımamaktadır. Özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri birbirinden oldukça farklı olan öğrencilerle, sürekli iletişim içinde olması gereken öğretmenler için iletişim becerilerinin sürekli geliştirilmesi bir zorunluluktur. Özellikle Amerika’da eğitim programının önemli bir parçası olarak iletişim becerileri eğitime önem verildiği bilinmektedir. Ülkemizde de öğretmen

yetiştiren programlarda etkili iletişim becerileri dersinin 2006–07 öğretim yılından itibaren zorunlu ders olarak konulmasının öğretimi daha etkin kılacağı ve öğrenci-öğretmen etkileşimini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu amaçla, beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin farklı değişkenlerle ilişkisi, iletişimle doğrudan ilişkili olması nedeniyle empatik eğilim ve beceri düzeyleri ile empatik sınıf atmosferi konularında yapılacak araştırmaların, üniversitelerde bu alanlarda oluşturulacak eğitim programlarına ve öğretmenlik yaşamlarındaki hizmet içi kurslara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- 1-Altıntaş, E., Devrim, Ç. Sözsüz İletişim ve Beden Dili, Nobel Yayınları, Ankara 2001.
- 2-Arslanta, Y. Sınıf Yönetiminde Öğretmen İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu 1998.
- 3-Avşar, Z. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2) , 2004: 111–130.
- 4-Baltaş, Z., Baltaş A. Beden Dili, Remzi Kitapevi, İstanbul 1994.
- 5-Bozkurt, N., Serin, O., Erman, B. İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Problem Çözme, İletişim Becerileri ve Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, 12. Eğitim Bilimleri Kongresi, Antalya 2003:1373–1392.
- 6-Ceyhan, A.A. Ana Babaların Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1993.
- 7-Cornstock, J. Food For Thought: Teacher Nonverbal Immediacy, Student Learning and Curvilinearity, Eric no: EJ370147.
- 8-Cüceloğlu, D. Keşke'siz Bir Yaşam İçin İletişim Donanımları, Remzi Kitapevi, İstanbul 2002.
- 9-Çamlıyer, H. Sporcularda Stres ve Stres Yaratan Faktörlere göre Yaşanma Biçimleri, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 1984.
- 10-Çepni, S. Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, Celepler Matbaacılık, 3.Baskı, Trabzon 2007.
- 11-Dökmen, Ü., İletişim Çatışmaları ve Empati, 34.Baskı, Sistem Yayıncılık, Ankara 2005.
- 12-Ergin, B., Birol, C., Eğitimde İletişim, Anı Yayıncılık, 3. Baskı , Ankara 2005.
- 13-Eryüksel, G.N. Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinin Problem Çözme, İletişim Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir 1996.
- 14-Frymier, A.B. The Impact of Teachers Immediacy on Student's Motivation Over the Course of Semester, Paper Presented at the Annual Meeting of the Speech Communication Association (79th Miami Beach, FL.,November 18-21, 1993). Eric no: ED367020.

- 15-Güçlü, N. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenlerin Problemleri: Mesleki Sosyalleşmelerini Etkileyen Yapısal ve Kişisel Öğeler, Sempozyum'96: Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler,1996: 566-581.
- 16-Güçlü, N., Güçlü, M. Öğretmen Eğitiminde Nitelik Sorunu, Sempozyum'96: Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler,1996: 48-62.
- 17-Gürgen H. Örgütlerde İletişim Kalitesi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.
- 18-İlaslan, Ö. Orta Öğretim Öğrencilerinin Bazı Özlük Niteliklerinin ve Baskın Ben Durumlarının İletişim Becerileriyle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 2001.
- 19-Klinzing, H., Ian, J. Training Teachers in Nonverbal Sensitivity and Nonverbal Behavior, International Journal of Educational Research, 11(5), 1987: 21-29.
- 20-Korkut, F., İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışmaları, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (7),1996: 18-23.
- 21-Korkut, F. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmeleri, IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 1997.
- 22-Korkut, F. Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 2005:143-149.
- 23-Korkmaz, G. Sosyal Öğrenme Kuramı, (Ed.:Binnur Yeşilyaprak). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Pegem Yayıncılık, Ankara 2003.
- 24-Kuzu, T. S. Eğitim-Öğretim Ortamında Etkili Sözel İletişim, Milli Eğitim Dergisi, 158, 2003.
- 25-Mutlu E. İletişim Sözlüğü, Ark Yayınevi, Ankara 1994.
- 26-Pehlivan, K. Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma, İlköğretim Online,4(2), 2005: 17-23, <http://ilkogretimonline.org.tr> Erişim tarihi:11.12.2007.
- 27-Saygıdeğer, A. Benlik Saygısı Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2004.
- 28-Senemoğlu, N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya, Gazi Kitabevi, Ankara 2004.
- 29-Şimşek, Ali. Eğitimde İletişim, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1251,Eskişehir 2000.
- 30-Tepeköylü, Ö. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa 2007.
- 31-Timothy, P. Power in the Classroom VI: Verbal Controls Strategies, Nonverbal Immediacy and Affective Learning, Eric no: EJ331074.
- 32-Tutar, H., Yılmaz, M.K. Genel İletişim: Kavramlar ve Modeller, 5.Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.
- 33-Özerbaş, M.A. Bulut, M., Usta, E. Öğretmen Adaylarının Algıladıkları İletişim Becerilerinin İncelenmesi, K.E.F.A.T, 8(1), 2007:123-125.
- 34-Yatkın, A. Halkla İlişkiler ve İletişim, Nobel Yayınları, Ankara 2003.

TABLOLAR

Tablo 1: Cinsiyet, yaş, sınıf, ebeveynlerin eğitim seviyesi ve sporla uğraşma düzeyi değişkenlerine göre iletişim beceri puanları

Değişkenler	Sıra		N	$\bar{X}$	Ss
Cinsiyet	1	Bayan	83	75.37	15.15
	2	Erkek	113	75.23	11.85
Yaş	1	18-20	58	73.52	13.17
	2	21-23	91	76.89	12.27
	3	24+	47	74.37	15.28
Sınıf	1	1.sınıf	46	75.39	11.69
	2	2.sınıf	58	75.05	14.98
	3	3.sınıf	48	73.03	14.93
	4	4.sınıf	44	78.02	10.26
Annenin Eğitim Düzeyi	1	Okuryazar	32	70.58	15.68
	2	İlkokul	69	76.01	12.97
	3	Ortaokul	36	78.05	12.80
	4	Lise	34	78.10	12.21
	5	Üniversite	25	73.80	12.78
Babanın Eğitim Düzeyi	1	Okuryazar	37	66.41	17.41
	2	İlkokul	53	78.12	11.56
	3	Ortaokul	35	79.77	10.35
	4	Lise	39	79.09	13.14
	5	Üniversite	32	73.15	11.94
Sporla Uğraşma Düzeyi	1	Amatör	83	75.69	12.68
	2	Profesyonel	28	74.43	13.98
	3	Öğrenci olarak	55	77.00	12.86
	4	Rekreatif amaçlı	30	71.76	15.19

Tablo 2: Cinsiyete göre iletişim beceri puanlarının farklılığına ilişkin t testi sonucu

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
Bayan	83	75.37	15.15	.070	.944
Erkek	113	75.23	11.85		

Tablo 3: Yaş, sınıf, ebeveynlerin eğitim seviyesi ve sporla uğraşma düzeyi değişkenlerine göre iletişim beceri puanlarının farklılığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişkenler	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Yaş	Gruplar Arası	454.23	2	227.11	1.284	.276	
	Gruplar İçi	33970.10	193	176.92			
	Toplam	34424.33	195				
Sınıf	Gruplar Arası	567.64	3	189.21	1.067	.364	
	Gruplar İçi	33856.69	192	177.26			
	Toplam	34424.38	195				
Annenin Eğitim Düzeyi	Gruplar Arası	904.34	4	180.86	1.020	.407	
	Gruplar İçi	33519.99	191	177.35			
	Toplam	34424.33	195				
Babanın Eğitim Düzeyi	Gruplar Arası	3232.33	4	646.46	3.917	.002*	1-2
	Gruplar İçi	31192.00	191	165.03			1-3
	Toplam	34424.33	195				1-4
Sporla Uğraşma Düzeyi	Gruplar Arası	556.31	3	185.43	1.046	.373	1-5
	Gruplar İçi	33868.02	192	177.31			
	Toplam	34424.33	195				

* $p < .05$